

Pydettyinä lausuntona valvotuista pistotiloista

Tiloja, joissa sallitaan käyttää suonensisäisesti huumausaineita (lähinnä opioideja) puhtaissa ja valvotuissa olosuhteissa, alettiin perustaa 1980-luvun lopulla. Ydinajatuksena on alusta alkaen kuulunut huumeidenkäyttäjien terveyden seuranta ja paikalliset sopimukset poliisin kanssa siitä, ettei käytön kontrollia uloteta pistotiloihin. Tällaisia toimipisteitä on nimetty turvallisemman pistämisen tiloiksi (safer injection facilities), valvotuiksi pistohuoneiksi, -tiloiksi tai palveluiksi (supervised injecting rooms/sites/facilities/services) tai huumeiden käyttöhuoneiksi (drug consumption rooms). Tätä nykyä valvottuja pistotiloja on maailmanlaajuisesti noin 100. Ne sijaitsevat Kanadassa, Australiassa, Ranskassa, Norjassa, Tanskassa, Saksassa, Sveitsissä, Alankomaissa, Luxemburgissa ja Espanjassa.

Valvotut pistotilat täydentävät muuta huumehaittoja vähentävää toimintaa. Yksittäisten pistotilojen tavoitteenasettelu vaihtelee, mutta yleisesti keskeisimpiä tavoitteita ovat: 1) kaikkein marginalisoituneimpien iv-käyttäjien tavoittaminen ja saattaminen kontaktiin terveys- ja sosiaalipalveluiden kanssa, 2) huumeisiin liittyvän kuolleisuuden ja sairastavuuden vähentäminen, 3) suonensisäisesti huumeita käyttävien terveysneuvonta, 4) riskien vähentäminen opastamalla turvallisempaan pistämiseen, 5) verivälitteisten virusinfektioiden testaus ja hoitoonohjaus, 6) edistää käyttäjien hakeutumista huumehoitoon, 7) vähentää huumeiden pistokäyttöön liittyviä häiriöitä julkisissa tiloissa (esim. katuväkivaltaa ja rikoksia, huumeiden välittämistä ja käyttöä sekä siihen liittyvää jätettä kuten käytettyjä neuloja ja ruiskuja). Pistotiloihin on pääsääntöisesti pääsy kielletty alaikäisiltä, raskaana olevilta naisilta, satunnaisilta vierailijoilta ja/tai tuntemattomilta käyttäjiltä. Huumeiden välittäminen toisille on tiloissa kielletty.

Mitä tutkimukset sanovat?

Potier ym.¹ kävivät systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan läpi kaikkiaan 75 valvottuja pistotiloja koskevaa tutkimusta. Eniten pistotiloja on Euroopassa, mutta suurin osa niistä koskevista tutkimuksista on tehty Kanadassa tai Australiassa, joissa tilojen toiminnan ja vaikutusten arviointiin on panostettu Euroopan maita enemmän. Seuraavassa joitakin keskeisiä tuloksia.

---

¹ Potier et al. (2014). Supervised injection services: What has been demonstrated? A systematic literature review. *Drug and Alcohol Dependence* 145 (2014) 48–68

Käyttäjäkunta. Tutkimuksissa pistotilojen käyttäjäprofiilit olivat keskenään melko samankaltaisia: käyttäjät olivat sosiaalisesti varsin huono-osaisia. Tutkimusten perusteella valvotut pistotilat siis vetävät puoleensa iv-käyttäjien marginalisoituneinta osaa.

Yhteydet muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin vaihtelivat paikallisesti, joten yleistä johtopäätöstä pistotilojen kyvystä ohjata käyttäjiä muihin ehkäiseviin ja hoidollisiin palveluihin ei voitu vetää. Osa pistohuoneiden käyttäjistä oli jo ennestään korvaushoidon asiakkaita, joten heillä kyse oli hoidonaikaisesta oheiskäytöstä.

Riskinotto pistohuoneissa. Valvottujen pistotilojen on toisinaan epäilty lisäävän riskinottoa niin, että turvallisemmassa ympäristössä käyttäjät kasvattaisivat käyttämänsä aineen annoskokoja. Tutkimusten mukaan yliannostusten määrä pistohuoneissa on yleisesti ottaen vähäinen, eivätkä pistohuoneet myöskään lisänneet yliannostusten kokonaismäärää verrattuna tilanteeseen ennen niiden perustamista.

Vaikutus huumeiden pistokäyttöön, häiriöihin ja jätteeseen julkisissa tiloissa. Kanadalaisissa tutkimuksissa pistohuoneet vähensivät merkittävästi huumeidenkäyttöä julkisissa tiloissa. Sama tulos saatiin kysyttäessä paikallisilta asukkailla Sydneyssä. Myös käytettyjen pistovälineiden määrä julkisissa tiloissa oli vähentynyt. Joissakin tapauksissa (Sveitsissä ja Saksassa) jätteen väheneminen johtui pistohuoneen henkilökunnan ja käyttäjien aktiivisuudesta ympäristön siivoamisessa. Joissakin tapauksissa pistohuoneen vaikutusta ympäristön siistiytymiseen oli vaikea osoittaa, kun samalla alueella oli toteutettu myös muita samaan suuntaan vaikuttavia toimenpiteitä kuten asunnottomuushankkeita tai poliisivalvonnan lisäämistä. Joissakin tutkimuksissa todettiin julkisissa tiloissa pistämisen olevan yhteydessä myös pistotilaan pääsyn nopeuteen: tilan ulkopuolella pistäminen saattoi myös lisääntyä jonotusajan lisääntyessä. Pistotilan vaikutus julkisissa tiloissa pistämiseen liittyy siten tilaan pääsyn nopeuteen ja helppouteen.

Vaikutus huumeikauppaan ja muuhun huumeisiin liittyvään rikollisuuteen pistohuoneiden läheisyydessä. Potierin ym. katsaukseen sisältyneissä tutkimuksissa ei ollut analysoitu pistotilojen vaikutusta huumeikaupan määrään samoilla alueilla. Joissakin eurooppalaisissa tutkimuksissa havaittiin pienimuotoista huumeikauppaa pistotilojen läheisyydessä, mutta toisaalta todettiin, että pistotilat tyypillisesti sijaitsevat alueilla, joilla huumausaineita muutenkin kaupataan. On myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat huumeikauppaan pistotilojen lähiympäristöissä: esimerkiksi Kanadan Vancouverissa poliisi toimii aktiivisessa

yhteistyö valvotun pistotilan kanssa, mikä saattaa siellä selittää, miksi huumekauppa toimipisteen läheisyydessä ei ollut lisääntynyt.

Asukkaiden ja ympäristön huomioiminen. Useissa tutkimuksissa suositellaan, että ennen valvotun pistotilan aloittamista toimipaikan läheisyydessä asuvia ihmisiä informoidaan hyvin toiminnan luonteesta ja päämääristä. Tämä lisää selvästi pistotilojen hyväksyttävyyttä asukkaiden ja lainvalvonnan piirissä.

Yhteenvetona tutkimuksista voidaan todeta, että – huolimatta toimipisteiden välisistä toiminnallisista eroista – valvotut pistotilat vetävät puoleensa kaikkien marginalisoituneinta suonensisäisten huumeiden käyttäjäkuntaa, jonka yhteydet muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ovat heikot. Edelleen voidaan todeta, että valvotut pistotilat tarjoavat suonensisäisesti huumeita käyttäville ihmisille useita hyötyjä: turvallisemmat pisto-olosuhteet ja pistovälineet, tehokkaan yliannostustilanteiden käsittelyn, oikean pistotekniikan neuvonnan, veriteitse tarttuvien tautien ehkäisyyn sekä entistä paremmat yhteydet täydentäviin ja muihin haittoja ehkäiseviin palveluihin. Katsauksensa lopuksi Potier ym. (2014) toteavatkin, että valvotut pistotilat ovat ”tehokas lisä muille haittoja vähentäville interventioille”.

Huolellisesti suunnitellut valvotut pistotilat voivat olla arvokas lisä nykyisiin terveysneuvontapisteisiin ja muihin huumehaittoja vähentäviin palveluihin pääkaupunkiseudulla. Pistotilat edustavat kansanterveydellistä näkökulmaa huumetyöhön, mutta niillä voi olla positiivisia vaikutuksia myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Jos toimintaa käynnistetään, THL on kiinnostunut toteuttamaan seurantatutkimuksen. Laitoksella on hyvät yhteydet alan tutkimushankkeisiin muissa maissa. Seurantatutkimus vaatii kuitenkin erillisresursseja.

Helsingissä 23.5.2018

Tuukka Tammi, kehittämispäällikkö, Päihteet ja riippuvuudet -yksikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, p. 029 524 8717, tuukka.tammi@thl.fi

Henrikki Brummer-Korvenkontio, tutkimuspäällikkö, Infektiotautien torjunta ja rokotukset -yksikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

*

Tietoja valvotuista pistotiloista eri maissa: <http://www.drugconsumptionroom-international.org/>